

POSTANOWIENIE

Dnia 30 listopada 2016 r.

Sąd Okręgowy w Ełblągu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Ewa Pietraszewska
Sędziowie: SO Arkadiusz Kuta (spr.)
SR del. do SO Tomasz Weiert
Protokolant: st. sekr. sąd. Joanna Kmin

po rozpoznaniu w dniu 30 listopada 2016 r. w Ełblągu
na rozprawie
sprawy z wniosku Beaty Białek o Gminę Białka
z udziałem Gminy P
o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wnioskodawców
od postanowienia Sądu Rejonowego w Braniewie
z dnia 9 marca 2016 r. sygn. akt I Ns

postanawia:

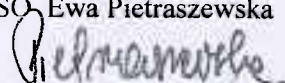
na podstawie art. 390 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. przedstawić Sądowi Najwyższemu następujące zagadnienie prawne, budzące poważne wątpliwości:

czy właściciel nieruchomości może żądać na podstawie art. 305² § 2 k.c. w związku z art. 305¹ k.c. ustanowienia na rzecz gminy służebności przesyłu, polegającej na korzystaniu z nieruchomości obciążonej na potrzeby biegnącej przez nią sieci wodociągowej, jeżeli gmina jest właścicielem tej sieci, ale urządzenia, które służą do doprowadzania wody, wydzierżawiła spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, będącej przedsiębiorstwem wodociągowo – kanalizacyjnym?

SSO Arkadiusz Kuta

SSO Ewa Pietraszewska

SSR del. do SO Tomasz Weiert

UZASADNIENIE

W sprawie z wniosku B. B. i G. B. z udziałem Gminy P. o ustanowienie służebności przesyłu . Wskazano w Sądzie Okręgowym w E. na skutek apelacji wnioskodawców od postanowienia Sądu Rejonowego w B. z dnia 9 marca 2016 roku powstało zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości .

Sąd Rejonowy w B. oddalił wniosek o ustanowienie służebności przesyłu . Wskazał na normę art. 305¹ k.c. , dopuszczającą możliwość ustanowienia tego ograniczonego prawa rzeczowego na rzecz przedsiębiorcy , który zamierza wybudować , lub którego własność stanowią urządzenia , o których mowa w art. 49 § 1 k.c. W związku z tym za trafny uznał zarzut Gminy , że nie ma ona legitymacji do występowania w sprawie . Uprawniony powinien mieć status przedsiębiorcy , istniejące urządzenia przesyłowe muszą stanowić jego własność . Gmina jest właścicielem urządzeń przesyłowych biegnących przez nieruchomości wnioskodawców , ale nie ma statusu przedsiębiorcy . Do jej zadań własnych należą sprawy zaopatrzenia w wodę , ale obowiązek ten realizuje przez spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością . Spółka wykorzystuje urządzenia przesyłowe w oparciu o umowę dzierżawy zawartą z Gminą .

Uznał więc Sąd pierwszej instancji , że z braku przesłanek wymienionych w art. 305¹ k.c. i związania zasadą numerus clausus ograniczonych praw rzeczowych oraz występującą w związku z tym luką w prawie , nie może uwzględnić wniosku .

B. B. i G. B. L. złożyli apelację , zaskarżając postanowienie Sądu Rejonowego w całości i domagając się jego uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania .

Zarzucili , między innymi , naruszenie prawa materialnego , to jest art. 305¹ k.c. przez błędne uznanie , że nie zachodzą przesłanki do ustanowienia służebności przesyłu , art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy o samorządzie gminnym przez uznanie , że gmina może przekazać swoje obowiązki wynikające z tej ustawy i zawierając umowę dzierżawy , przestaje być

przedsiębiorcą przesyłowym i przestaje wykonywać zadania związane ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę oraz art. 65 § 1 k.c. przez uznanie, że taka umowa dzierżawy powoduje przeniesienie zadań własnych na inny podmiot, mimo że wynika z niej jedynie fakt odpłatnego dzierżawienia urządzeń przesyłowych.

Jak chodzi o węzłowe zagadnienia stanu faktycznego to wskazać należy, że Beata Bł... B... są właścicielkami nieruchomości gruntowych położonych w miejsc... i T... na obszarze Gminy P... Przez nieruchomości te przebiega wodociąg... z działek znajduje się element naziemny sieci wodociągowej. Są to składowe infrastruktury wodociągowej, to jest wodociągu w T... i wodociągu przesyłowego T... Stanowią własność Gminy P... W dniu 28 września 2011 roku Gmina założyła spółkę o nazwę... Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Gmina jest jedynym wspólnikiem. Przedmiotem działalności Spółki jest, między innymi, pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody. W tym celu wykorzystuje ona budynki i instalacje dzierżawione od Gminy P... Według umowy dzierżawy z dnia 3 marca 2015 roku i załącznika do niej, Spółka odpłatnie korzysta także z wodociągu w T... i W...

Nie wiadomo sporu co do okoliczności, że Gmina jest właścicielem urządzeń służących do przesyłu wody, przebiegających przez nieruchomości gruntowe wnioskodawców, ponieważ urządzenia te przyłączyła do własnej sieci. Jasne jest także, że następnie urządzenia wodociągowe objęto wspomnianą umową dzierżawy, a Gmina, poza jej zawarciem, nie wykonuje czynności związanych ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę. Czynności te podejmuje Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

W rozpoznawanej sprawie powstało zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, które przedstawia się Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 330 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

W okolicznościach faktycznych opisanych powyżej powstaje pytanie czy właściciel nieruchomości może żądać na podstawie art. 305² § 2 k.c. w związku z art. 305¹ k.c. ustanowienia na rzecz gminy służebności przesyłu, polegającej na korzystaniu z nieruchomości obciążonej na potrzeby biegnącej przez nią sieci wodociągowej, jeżeli gmina jest właścicielem tej sieci, ale urządzenia, które służą do doprowadzania wody wydzierżawiła

162
spółce z ograniczoną odpowiedzialnością , będącej przedsiębiorstwem wodociągowo –
kanalizacyjnym ?

Według art. 305¹ k.c. i art. 305² § 2 k.c. nieruchomości można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy , którego własność stanowią urządzenia , o których mowa w art. 49 § 1 k.c. , prawem polegającym na tym , że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej , zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu) . W przypadku gdy przedsiębiorca ten odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu , a jest ona konieczna do korzystania z urządzeń , o których mowa w art. 49 § 1 k.c. , właściciel nieruchomości może żądać ustanowienia służebności przesyłu za odpowiednim wynagrodzeniem . Z kolei art. 49 § 1 k.c. przewiduje , że urządzenia służące do doprowadzania płynów nie należą do części składowych nieruchomości , jeżeli wchodzą w skład przedsiębiorstwa .

Przytoczyć trzeba także normy prawa publicznego , a w tym art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity z 2016 roku Dziennik Ustaw pozycja 446 – w zakresie interesującym ze względu na przedmiot postępowania – w brzmieniu niezmienianym od pierwotnego) . Do zadań własnych gminy w zakresie zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty należą , między innymi , sprawy wodociągów i zaopatrzenia w wodę . Zasadę tą powtórzono w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 roku o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jednolity z 2015 roku Dziennik Ustaw pozycja 139) . W ustawie tej używa się pojęcia przedsiębiorstwo wodociągowo - kanalizacyjne (art. 2 pkt 4) . Przedsiębiorstwem takim może być spółka („ osoba prawna ” z art. 4 ustawy z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej – tekst jednolity z 2016 roku Dziennik Ustaw pozycja 1829) , jeżeli prowadzi działalność gospodarczą w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę , ale także gminne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej , prowadzące tego rodzaju działalność (dostarczania wody art. 2 pkt 21) . Przez sieć rozumie się natomiast przewody wodociągowe wraz z uzbrojeniem i urządzeniami , którymi dostarczana jest woda , będące w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo - kanalizacyjnego (art. 2 pkt 7 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę) . Wydaje się , że na tle przepisów o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę przedsiębiorcą wodociągowo – kanalizacyjnym jest podmiot korzystający z sieci do dostarczania wody (posiadacz wodociągu) i funkcję taką wykonuje albo przedsiębiorca , albo gmina - przez swoje jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej . Wskazuje to na konieczność przypisania tego przymiotu Przedsiębiorstwu

Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P██████████

Właściciele nieruchomości skierowali roszczenie wobec Gminy , która nie wykonuje czynności „ dostarczania wody ” , choć jest właścicielem urządzeń , które do tego służą . Tym samym ujawniły się okoliczności odbiegające od typowych . O ile bowiem wymieniano w piśmiennictwie gminę jako uprawnioną do służebności przesyłu , to wtedy gdy urządzenia wodociągowe stanowiły jej własność i prowadziła ona działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę przez wyodrębniony zakład budżetowy (tak Gerard Bieniek strona 57 w monografii Urządzenia przesyłowe . Problematyka prawna LexisNexis Warszawa 2008 , a stanowisko autora oraz podobne wypowiedzi przytoczono w tezie 4 do art. 305¹ k.c. w Kodeksie cywilnym . Komentarzu . Tom II . Własność i inne prawa rzeczowe pod redakcją Andrzeja Kidyby Lex 2012) .

Sąd pierwszej instancji przesłankę oddalenia wniosku widział w braku legitymacji biernej Gminy . Wydaje się , że w związku z rozpoznawaniem spraw o ustanowienie służebności przesyłu w postępowaniu nieprocesowym ustalić należy raczej , czy roszczenie z art. 305² § 2 k.c. skierowano do podmiotu , który ma interes prawny , to jest wynik postępowania będzie rzeczywiście dotyczył jego praw . Interes prawny uczestnika w postępowaniu o ustanowienie służebności , opartym na art. 305² § 2 k.c. , wynika z zbiegu następujących przesłanek : uczestnik ten jest właścicielem urządzenia przesyłowego biegnącego przez nieruchomość wnioskodawcy , jest przedsiębiorcą i odmówił zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu , a jest ona konieczna do korzystania z tych urządzeń .

Tak opisane przesłanki ustanowienia służebności przesyłu mogą wykluczać interes prawny podmiotu , który nie jest przedsiębiorcą , ponieważ nie dostarcza wody , a więc ustanowienie na jego rzecz służebności nie jest konieczne do korzystania przez niego z urządzeń wodociągowych . W rozpoznawanej sprawie oznacza to , że Gmina , będąc właścicielem wodociągu , nie ma jednak przymiotu przedsiębiorcy , który korzysta z urządzeń przesyłowych , co wyłącza ustanowienie na jej rzecz służebności przesyłu . Skoro Spółka zajmująca się doprowadzaniem wody przy użyciu tych urządzeń nie jest ich właścicielem to i ona nie może być adresatem takiego roszczenia . Pomimo więc wykorzystywania nieruchomości wnioskodawców do posadowienia urządzeń przesyłowych nie może dojść do ustanowienia służebności przesyłu , która dawałaby trwały tytuł prawny do zajęcia gruntu , a właścicielom słuszne wynagrodzenie (odnośnie podobnego stanu faktycznego – mającego

wyłączać ustanowienie służebności – w punkcie IV do art. 305¹ w Kodeksie cywilnym .
Komentarzu do art. 1 – 449¹¹ pod redakcją Macieja Gutowskiego C.H. Beck 2016) .

Jeżeli nadto uznać , że po wprowadzeniu do porządku prawnego instytucji służebności przesyłu (z dniem 3 sierpnia 2008 roku – ustawą z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy Kodeks cywilny / ... / Dziennik Ustaw Numer 116 pozycja 731) uregulowanie sytuacji prawnej wybudowanych urządzeń przesyłowych nastąpić może wyłącznie w sposób określony w art. 305¹ i nast. k.c. , co wyklucza obecnie ustanowienie w tym celu służebności gruntowej na podstawie art. 285 k.c. , to pozostawia się niepożądany stan naruszenia prawa własności przez posadowienie i pozostawienie urządzeń przesyłowych na cudzym gruncie oraz otwiera pole do innych roszczeń służących ochronie naruszonego prawa .

Twierdzić można jednak , że Gmina jest uprawniona do służebności przesyłu , ponieważ będąc właścicielem urządzeń wodociągowych , jako przedsiębiorca , wykonuje działalność polegającą na dostarczaniu wody w ten sposób , że oddała te urządzenia w dzierżawę . Nie musi się przy tym posługiwać gminną jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej . Za Sądem Najwyższym można powtórzyć , że jednostka samorządu terytorialnego może być uznana za przedsiębiorcę prowadzącego działalność gospodarczą w zakresie wykonywania zadań własnych , gdy są one związane z udziałem tej jednostki w obrocie cywilnoprawnym (tak w uzasadnieniu wyroku z 9 sierpnia 2012 roku , zapadłego w sprawie V CSK 366/2011) . Aby realizacja zadania własnego mogła być uznana za działalność gospodarczą powinna być wykonywana w sposób zorganizowany , ciągły , w celu zarobkowym i - z uwagi na specyfikę podmiotu - prowadzona zgodnie z zasadami racjonalnej gospodarki (tamże) . Wydaje się , że czynności związane z zawarciem i wykonywaniem umowy dzierżawy cechy te spełniają . Wystarczy więc , że Gmina przyłączyła wodociąg do sieci i będąc jego właścicielem , wykonuje czynności w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę , w tym jej dostarczania , odpłatnie udostępniając urządzenia przesyłowe przedsiębiorcy wodociągowo – kanalizacyjnemu (w rozumieniu ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę) .

Można także twierdzić , że normy art. 305¹ k.c. i art. 305² § 2 k.c. powinny obejmować gminę będącą właścicielem urządzeń wodociągowych , ponieważ kryterium własności jest dla stosowania tych norm wystarczające . Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 2 grudnia 2015 roku , wydanego w sprawie IV CSK 144/15 , zawarł pogląd , że przy urządzeniach wybudowanych ustawa wprowadza tylko kryterium własności , a więc nie ma znaczenia działalność gospodarcza właściciela urządzeń przesyłowych w zakresie przesyłu . Wskazywano dalej , że właściciel urządzeń przesyłowych może prowadzić działalność gospodarczą inną , w tym polegającą na odpłatnym ich udostępnianiu , kontynuując w ten

sposób pośrednio korzystanie z urządzeń zgodnie z ich przeznaczeniem . Jak się wydaje nawiązywano w ten sposób jednak do przesłanki podmiotowej po stronie uprawnionego do służebności , to jest przymiotu przedsiębiorcy , choć definiowanego inaczej niż „przedsiębiorca przesyłowy” .

Jak wyżej stwierdzono gmina może prowadzić działalność gospodarczą i to nie tylko przez „ wyodrębnione zakłady budżetowe ” . Może mieć status przedsiębiorcy , do czego nie jest konieczne posiadanie przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym . Może być więc adresatem roszczenia o ustanowienie służebności przesyłu nie będąc „ przedsiębiorstwem wodociągowo – kanalizacyjnym ” w rozumieniu ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę , ponieważ w art. art. 305¹ k.c. i art. 305² § 2 k.c. jako uprawnionego nie wymienia się „ przedsiębiorcy przesyłowego ” , a po prostu przedsiębiorcę , będącego właścicielem urządzenia przesyłowego . Zastrzeżenie zaś z art. 305² § 2 k.c. , że służebność przesyłu ma być konieczna do korzystania z urządzeń , o których mowa w art. 49 § 1 k.c. , odnosi się do zakresu wymaganego obciążenia cudzej nieruchomości – stosownie do charakteru urządzenia tam posadowionego . Przedstawione wyżej argumenty mogą wskazywać , że służebność przesyłu może być jednak ustanowiona na rzecz przedsiębiorcy , który nie eksploatuje urządzenia przesyłowego .

W tym stanie rzeczy celowe jest wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przedstawionego w sentencji zagadnienia prawnego .

H. Kulis

Wienc

L. Pietkiewicz